

Asta Navickaitė, Danguolė Daukšienė, Raimonda Jarienė

Efektyvaus skaitymo strategijos: skaitymo praktikumas

Metodinė priemonė mokytojams, klasės auklėtojams

Metodinė priemonė parengta vykdant projektą „Skaitome ir dalinamės“ (2007 m.)

Projektą iš dalies finansuoja Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija

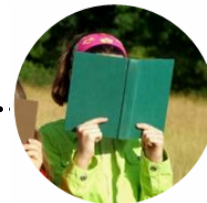

LIETUVOS
RESPUBLIKOS
KULTŪROS
MINISTERIJA

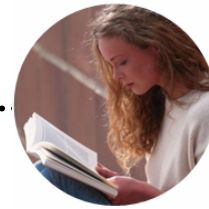
© Šiuolaikinių didaktikų centras, 2007

Turinys

Įvadas: skaitymas ir jo reikšmė žmogaus gyvenime	4
I dalis. Skaitymo praktikumas	6
1. Kas tai?	6
2. Skaitymo praktikumo struktūra	9
2.1 Mini pamokėlė	9
2.2 Skaitymas	11
2.3 Pokalbiai	12
2.4 Reakcija	18
Skaitytojo dienoraštis	19
Literatūriniai rašteliai	22
Knygos pristatymas	24
II dalis. Skaitymas per įvairių dalykų pamokas	27
Pamokos tema „Narsieji lakūnai“ pavyzdys	28
III dalis. Video medžiagos komentaras	31
IV dalis. Mokinių mintys apie skaitymą	32
Literatūros sąrašas	33

Įvadas: skaitymas ir jo reikšmė žmogaus gyvenime

Būti sąmoningu, raštingu skaitytoju dabarties visuomenėje tam tikra prasme reiškia būti privilegijuotam. Žmonės, kurie siekia būti informuoti ir turėti idėjų, būti kvalifikuotesni, geriau suvokti dalykus, turinčius įtakos jų gyvenimui, privalo gebėti skaityti ir suvokti skaitomus tekstus. Sąmoningo skaitymo ir kritinio mąstymo gebėjimai sukuria prielaidas šiandienos žmogui gyventi visavertį asmeninį, sėkmingą profesinį bei visuomeninį gyvenimą.

Skaitymas gali būti suvokiamas kaip tam tikras savižinos ir saviugdos būdas. Skaitydami grožinius ir kitokio pobūdžio tekstus jauni žmonės įgyja emocinės bei estetiškos patirties, ugdomi vaizduotę, kūrybinį mąstymą. Apmąstydami tekstuose reiškiamus požiūrius, teigiamas vertybes jie pažįsta savo ir kitų dvasinę patirtį, kuria, keičia savašias vertybes.

Skaitymo gebėjimų ugdymas labai svarbus įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą idėją. Kad galėtų sėkmingai mokytis įvairių dalykų bei nuolat mokytis vėliau, jauni žmonės jau mokykloje turi tapti sąmoningais savarankiškais skaitytojais, gebančiais susirasti, atsirinkti, kritiškai įvertinti įvairaus pobūdžio tekstus, apmąstyti skaitymo metu įgytą informaciją, idėjas. Veiksmingas yra toks skaitymas, kai informacija, idėjos transformuojamos į naujas žinias, naują supratimą, kai gebama remiantis skaitymo patyrimu priimti tam tikrus sprendimus, ką nors padaryti, veikti kitaip nei prieš skaitymą.

Raštingumo plačiąja prasme gebėjimų ugdymas – svarbi pilietinės demokratinės visuomenės kūrimo prielaida. Nagrinėdami, interpretuodami, vertindami įvairaus pobūdžio tekstus mokiniai ugdomi kritinio mąstymo gebėjimus. Jie atpažįsta, nagrinėja įvairių šaltinių atviras ir slaptas intencijas, teigiamas vertybes, vertina reiškiamų požiūrių pagrįstumą ir patys mokosi argumentuotai diskutuoti. Pokalbiuose apie skaitomus tekstus plėtojama diskusijos kultūra: mokomasi išklausti kitą, gerbti jo nuomonę, pripažinti nuomonių ir požiūrių įvairovę, ginti savo požiūrį, nepažeidžiant kitų ir savo paties orumo, ugdoma atsakomybė už savo minčių ir pasakymų tikrumą, aiškumą, tikslumą, kuriamos skaitytojų bendruomenės, kurių bendrabūvio kultūra galėtų būti visaverčių pilietinės demokratinės visuomenės santykių modeliu.

Motyvuotų skaitytojų ugdymas yra būdas kurti socialiai teisingesnę visuomenę. Nacionalinių¹ ir tarptautinių² skaitymo tyrimų metu nustatytas mokinių pasiekimų ir socialinio ekonominio šeimos statuso ryšys: vaikai iš socialiniu ekonominiu požiūriu palankesnės aplinkos pasiekia geresnių rezultatų. Švietimas siekdamas kurti lygias galimybes visiems turėtų stengtis kompensuoti šio nepalankaus kai kuriems vaikams faktoriaus įtaką. Tarptautinio penkiolikmečių skaitymo raštingumo tyrimo PISA metu nustatyta, kad geresnių skaitymo rezultatų pasiekė tie mokiniai, kurie teigė esą aktyvūs skaitytojai, nors ir nurodė, kad jų tėvai profesine prasme užima žemas pareigas. Mokinių, kurie teigė nesą motyvuoti skaitytojai ir nurodė, kad jų tėvai užima aukštas pareigas, rezultatai buvo žemesni. Galima daryti

¹ Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas. *Dalykinė ataskaita*. Vilnius, 2004.

² Eljio A. *Tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo IEA PIRLS 2001 ataskaita*. Vilnius, 2003.

prielaidą, kad radus tinkamą būdą, kaip paskatinti jaunas žmones skaityti, galima pagreitinti kai kuriuos socialinius pokyčius, mažinti socialinę atskirtį.

Raštingumo gebėjimai susiję su šalies ekonominio vystymosi raida. Tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų PISA 2009 m. tyrimo programos projekto³ įžangoje teigiama, kad ekonomistai per daugelį metų sukūrė tyrimo modelius, rodančius, kad šalies švietimo lygis yra potencialaus ekonomikos augimo rodiklis. Dar daugiau – Kanados ekonomistai, ilgą laiką analizavę ekonominių rodiklių ir raštingumo lygio ryšius, nustatė, kad vidutinis šalies gyventojų raštingumo lygis yra geresnis ekonominio augimo rodiklis nei kiti švietimo rodikliai.

Suvokdamos skaitymo gebėjimų ugdymo svarbą žmogaus, visuomenės gyvenimui ir net ekonominei gerovei kurti šalys tiria skaitymo motyvaciją ir pasiekimus, rūpinasi skaitymo skatinimo programomis. Lietuvoje 2005 metais atliktas sociologinis tyrimas „Skaitymo mastas, kryptingumas ir poreikiai“⁴ rodo, kad Lietuvos gyventojai nėra pakankamai motyvuoti skaitytojais. Vyriausybė patvirtino skaitymo skatinimo programą 2006–2011 metams⁵. Šios programos tikslas – gausinti nuolat ir dažnai skaitančių įvairaus amžiaus gyventojų ir taip ugdyti kūrybišką, tobulėti siekiančią, kritiškai mąstančią, pilietiškai atsakingą asmenybę.

Šis leidinys skirtas įvairių dalykų mokytojams, klasių auklėtojams. Jo tikslas – pristatyti skaitymo mokymo strategiją – skaitymo praktikumą, skirtą motyvuotiems ir sąmoningiems skaitytojams ugdyti. Pedagogai galės sudominti mokinius skaitymu, paversti jį įdomia, prasminga veikla.

³ *Reading Framework for PISA 2009 (Draft)*.

⁴ *Skaitymo mastas, kryptingumas ir poreikiai. Sociologinio tyrimo ataskaita*. Vilnius, 2005.

⁵ *Skaitymo skatinimo programa*. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr.1200.